

JANUAR, 2017.

BILTEN

Republika Srbija
Ministarstvo poljoprivrede i
zaštite životne sredine

Poljoprivredne
stručne
službe
Srbije

Институт за
примену науке
у пољопривреди

Sektor za ruralni razvoj www.psss.rs

Broj 1.

Kako do proizvoda sa
geografskim poreklom
Ishrana koza

Proizvodnja jarog stočnog
graška

Kako do sertifikovanog
organskog proizvoda

Knjigovodstvo i računovodstvo
na poljoprivrednom
gazdinstvu

Cene voća i povrća na
zelenim i kvantaškim
pijacama u Srbiji

Cene žive stoke na
stočnim pijacama u Srbiji

Cene žitarica i stočne
hrane u Srbiji

Objavite ponudu svojih
poljoprivrednih proizvoda

*Tehnički urednik
Valentina Aleksić, dipl.ing.
melioracija zemljišta i voda*

IZDAVAČ:

**POLJOPRIVREDNA
STRUČNA I
SAVETODAVNA SLUŽBA
“POLJOSERVIS” D.O.O.
KNJAŽEVAC**

**Knjaza Miloša 75
19350 Knjaževac
tel.019/730-888**

E-mail: poljoservis@yahoo.com

S a d r Ź a j

Naslovi /autori	Strana
1. Kako do proizvoda sa geografskim poreklom- Sanja Čokojević	1
2 . Ishrana koza -Nedeljko Pipović	2
3. Proizvodnja jarog stočnog graška -Srđan Cvetković	3
4. Kako do sertifikovanog organskog proizvoda – Valentina Aleksić	4-6
5. Knjigovodstvo i računovodstvo na poljoprivrednom gazdinstvu– Dragan Kolčić	7-8
6. Agroponuda / STIPS	9-14

Tiraž: 150 primeraka

Kako do proizvoda sa geografskim poreklom

Geografska oznaka je oznaka koja identifikuje određeni proizvod kao proizvod poreklom sa teritorije određene zemlje, regiona ili lokaliteta, gde se određeni kvalitet, reputacija ili druge karakteristike robe suštinski mogu pripisati njenom geografskom poreklu. Oznaka geografskog porekla predstavlja značajno marketinško sredstvo koje doprinosi komercijalnoj vrednosti proizvoda i olakšava njegov plasman na tržištu, na taj način pravna zaštita oznake geografskog porekla doprinosi tržišnom razvoju proizvoda.

Identitet proizvoda sa geografskim poreklom, kao proizvoda čije se osobine razlikuju u zavisnosti od mesta porekla, predstavlja jedinstvenu kombinaciju lokalnih prirodnih resursa (klime, zemljišta, različitih životinjskih rasa ili biljnih sorti, upotrebu tradicionalne opreme za rad itd.) i kulturoloških aspekata (tradicije, znanja i veština koje se često prenose s kolena na koleno) na određenoj teritoriji, pa takav proizvod povezuje ljude, mesta i proizvode. Sertifikacija proizvoda sa geografskim poreklom je postupak kojim se kontroliše usklađenost kvaliteta i posebnih svojstava proizvoda, načina proizvodnje proizvoda i porekla sirovine sa podacima sadržanim u specifikaciji, odnosno elaboratu.

Dokumentacija za registraciju oznake geografskog porekla sadrži:

- zahtev za registrovanje
- opis geografskog područja
- podatke o specifičnim karakteristikama proizvoda u vidu elaborata ili specifikacije

Cilj Elaborata je da definiše pravila za postizanje specifičnog kvaliteta, a ta pravila su namenjena proizvođačima u naznačenoj oblasti proizvodnje. Ovaj dokument zbog toga mora da opiše posebne karakteristike proizvoda sa geografskom oznakom, koje postoje zahvaljujući geografskom poreklu proizvoda, i da na taj način opravdava vezu između proizvoda i određene teritorije (isti proizvod ne može nastati na drugoj teritoriji). Elaborat mora da objasni kako su postojeći kvalitet (specifično obeležje po kome se jedan proizvod razlikuje od drugih iz iste kategorije), renome (istorija proizvoda, trenutna reputacija i reputacija u prošlosti) i druge osobenosti (poznavanje specifične metodologije) u vezi sa geografskim poreklom. Elaborat-specifikacija sadrži sve odrednice proizvoda na osnovu kojih ga razlikujemo od ostalih i to:

- podatke o podnosiocu prijave
- geografski naziv koji se štiti
- informacije o ustaljenom načinu i postupku proizvodnje proizvoda
- podatke o posebnim svojstvima i kvalitetu proizvoda (senzorna svojstva, fizičko -hemijska svojstva)
- objašnjenje uzročne veze između kvaliteta i područja

Sertifikacija je postupak kontrole usklađenosti kvaliteta i posebnih svojstava proizvoda, načina proizvodnje proizvoda i porekla sirovine sa podacima sadržanim u specifikaciji, odnosno elaboratu. Svaki proizvođač koji stavlja u promet proizvod sa geografskom oznakom mora da se sertifikuje i registruje kao korisnik oznake. Status ovlašćenog korisnika oznake geografskog porekla traje tri godine od dana upisa priznatog statusa u Registar ovlašćenih korisnika oznake geografskog porekla i može da se obnavlja neograničen broj puta.

Pravilnikom Ministarstva poljoprivrede regulisano je obeležavanje ovih artikala, pa kvalitet proizvoda garantuje kontrolna markica. Pravo da je nalepe na svoje proizvode imaju samo oni proizvođači koji su ovlašćeni korisnici brenda. To znači da svoje proizvode prave na tradicionalan način, za koji su dobili oznaku kvaliteta, ali i da su pod kontrolom nadležnih inspekcija.

Samo tri proizvoda iz Srbije - homoljski med, bermet, i leskovački domaći ajvar do sada su dobili međunarodnu oznaku kvaliteta. Žig koji su dobili po Lisabonskom aranžmanu za zaštitu oznaka porekla njihovim proizvođačima, omogućava da ih prodaju u 26 zemalja. Na listi Zavoda za intelektualnu svojinu je još 46 domaćih proizvoda sa zaštićenim geografskim poreklom, ali je njihova licenca ograničena samo na Srbiju.

Promocija i zaštita proizvoda sa geografskim poreklom mogu doprineti ruralnom razvoju, povećati raznovrsnost prehrambenih proizvoda i omogućiti poljoprivrednim proizvođačima bržu i ekonomski opravdaniju prodaju svojih proizvoda.

Ishrana koza

U organizaciji ishrane i celokupne proizvodnje koza od velikog je značaja tehnološki postupak, koji predviđa redosled u davanju pojedinih hraniva, broj i vreme hranjenja koza.

Redosled hranjenja

Prvo treba davati ona hraniva koja se brzo i potpuno pojedu. To su koncentrovana i sočna hraniva, pa tek onda kabasta (seno).

Pri ishrani koza hranu treba davati u kontinuitetu i bez zastoja, kako bi koze imale dovoljno vremena za odmor i mirno preživljanje. Silažu i ostala hraniva sa specifičnim mirisima koji lako prelaze na ukus i miris mleka, treba davati posle muže. U toku zimske ishrane, kabasta hrana se kozama daje tri puta dnevno, a koncentrat dva puta (sem kod koza sa većom mlečnošću, kada se koncentrat daje i tri puta dnevno). Tako se koncentrat i seno daju, u zavisnosti od proizvodnje, ujutro i uveče, a sočna hraniva (repa i dr.) i silaža u podnevnim časovima. Ukoliko u obroku nema sočnih hraniva, onda se u tom periodu umesto njih daje jedna trećina dnevnog obroka sena. Letnja ishrana koza uglavnom se zasniva na kombinovanju paše i dodatku koncentrata

Broj hranjenja

Ishrana koza zahteva obroke tri puta dnevno

Vreme hranjenja

Vreme hranjenja treba odrediti prema redosledu i broju hranjenja, treba ga se redovno pridržavati. Koze se jako uznemiravaju kada hranu dobijaju sa zakašnjenjem. U toku zimskog perioda ishrana obično počinje u šest časova ujutro, kada koze dobijaju prvu količinu dnevnog obroka, dok zadnje hranjenje pada u 18 časova uveče. U toku letnje ishrane, pre izгона na pašu, koze dobijaju prvu količinu koncentrata u ranim jutarnjim časovima (5-6 h).

Ishrana jarčeva

Ishrana jarčeva u toku godine, kada se ne pripuštaju na koze, bazira se na obroku koji je jednak onome koje dobijaju koze u toku prvog perioda bremenitosti. U sezoni mrkanja obrok je povećan i sličan onom koje dobijaju koze u toku druge polovine bremenitosti. U periodu mirovanja, koji obično traje oko 10 meseci, jarčevi se mogu hraniti senom, koje može biti i srednjeg kvaliteta. Količina sena zavisi od telesne mase grla na dan. Dodavanje koncentrata u tom periodu nije potrebno. Ishranu jarčeva treba pojačati na 6-8 nedelja pre početka parenja. Smešu koncentrata treba uvesti u ishranu jarčeva 45 dana pre početka parenja u količini od 400 – 500g, a to zavisi od njihove kondicije. U periodu mrkanja, prosečan obrok za priplodne jarčeve je 2,5 kg sena i 400g koncentrata. Da bi bili sposobni za uspešnu oplodnju koza, jarčevi ne smeju biti iznureni, mršavi ni gojazni.

Neđeljko Pipović, dipl.ing. stočarstva

Proizvodnja jarog stočnog graška

Stočni grašak je dobar za spremanje silaže ali i dobijanje zrna koje, u zavisnosti od sorte i uslova gajenja, može da sadrži od 24 pa do 30 procenata proteina. Stočni grašak se odlikuje visokom svarljivošću, ne može u potpunosti da zameni soju, ali gajenjem ove kulture može da se nadomesti manjak proteina biljnog porekla. U odnosu na soju stočni grašak ima neke prednosti, a najvažnija je da njegovo zrno ne sadrži antinutritivne materije tako da u ishrani stoke može da se koristi bez termičke obrade. Jari stočni grašak ima kratak period vegetacije i daje dobar prinos u uslovima visoke temperature. Optimalni rok za setvu jarog stočnog graška je poslednja dekada februara i traje do polovine marta. Nema posebne zahteve prema zemljištu, a dobar rezultat daje i na kiselim zemljištima sa pH vrednošću oko 5, što je važno za neka brdska i za zemljišta nižih proizvodnih svojstava. Posebno dobri rezultati se dobijaju sa graškom za proizvodnju krme, u vidu senaže. Gaji se kao čist usev ili kao smeša, uglavnom, sa ovsem. U toj kombinaciji treba posejati 150 kg semena graška i 30 kg ovsa i ovaj setveni sklop obezbeđuje 40 do 50 tona zelene mase po hektaru. U pogledu plodoređa jari grašak za zrno nema posebnih zahteva. Najviše mu, kao predusev, odgovaraju strnine ili okopavine, ali ne i ostale mahunarke. Grašak ne podnosi monokulturu pa se na istu parcelu seje tek posle 4 – 5 godina. Odličan je predusev svim ratarskim kulturama, jer kao leguminoza ostavlja zemljištu značajnu količinu azota i organskih materija. Stočni grašak kao predusev utiče na povećanje prinosa kultura koje dolaze na istu površinu za 10 – 30 procenata. Proizvodnja graška za zrno ima tendenciju porasta, što najbolje pokazuje veća potražnja semena.

Osnovnu obradu zemljišta treba obaviti u jesen, a priprema za setvu sastoji se od tanjiranja i drljanja i usitnjavanja setvene površine setvospremačem. Kultiviranje tla vrši se pred setvu na najviše 8 – 10 cm dubine. Treba upotrebiti 40 – 80 kg/ha azota, 70 – 80 kg/ha fosfora i 80 – 120 kg/ha kalijuma. Fosfor i kalijum dodaju se u osnovnoj obradi, a azot dve do tri nedelje pre setve. Veoma je važno da u početku vegetacije mlade biljke imaju dovoljnu količinu pristupačnog azota u zemljištu, kako usev ne bi zaostao u porastu. Kada dođe do formiranja kvržica na korenu najveći deo azota grašak obezbeđuje azotofiksacijom atmosferskog azota, pa u kasnijim fazama treba biti obazriv pri unosu mineralnih đubriva, naročito azota, čiji višak izaziva veliko bujanje i poleganje useva, neujednačeno cvetanje, produženje vegetacije i neujednačeno sazrevanje.

Kao nega useva obavlja se drljanje radi razbijanja pokorice, suzbijanje korova i po potrebi prihranjivanje i navodnjavanje. Seje se žitnim sejalicama na 12,5 cm pri čemu razmak biljaka u redu treba da bude veći, a moguća je i setva na 25 cm između redova, zatvoranjem svake druge lule na sejatici, što zavisi od uslova (tipa zemljišta i padavina). Optimalna dubina setve je 3 – 5 cm. Seme klija na 2 – 4 °C. U fazi klijanja može da podnese mraz i od -4 do -6 °C. Optimalna temperatura razvoja je 12 – 18 °C, a za cvetanje 16 – 20 °C. Traži dosta vlage u fazi cvetanja i oplodnje. Međutim, prevelika vlaga može da dovede do poleganja. Najveći prinos daje na dubokim i plodnim zemljištima, ali dobro uspeva na lakšim i peskovitim ilovačama, uz dovoljno vlage. Kada je u pitanju proizvodnja zelene stočne hrane grašak treba kositi kada je u punom cvetu i kada počinje formiranje prvih mahuna. Tada se dobija najkvalitetnija biomasa. Ako je procenat suve materije oko 15% dobijamo prinos suve materije od oko 5-6 t/ha. Ako se priprema silaža grašak se kosi u fazi mlečno-voštane zrelosti, pri sadržaju suve materije od oko 25- 28 procenata. Zbog nejednakog sazrevanja momenat žetve proteinskog graška je relativno teško odrediti, ali princip je da se žetva započinje kada je vlaga oko 20 procenata ili manje. Kada je vlaga 14 do 15% dolazi do oštećenja zrna. Dobar prinos zrna je od 3,5 do 5 t/ha, a geneski potencijal skoro 7 t/ha.

Kako do sertifikovanog organskog proizvoda

Ako želite da se bavite organskom proizvodnjom, prvi korak ka sertifikaciji je **registracija gazdinstva**.

Vaš sledeći korak je da kontaktirate kontrolne organizacije koje su ovlašćene da vrše kontrolu primene pravila i zakona koji su važeći za organsku proizvodnju. Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine je telo koje svake godine ovlašćuje kontrolne organizacije i objavljuje spisak kompanija koje imaju dozvolu da kontrolišu gazdinstva i izdaju sertifikate. Vi ne možete ni proizvoditi ni prodavati hranu i proizvode kao organske ukoliko nemate potvrdu da je ta hrana proizvedena po svim kriterijumima i standardima, a tu potvrdu dobijate od sertifikacionog tela.

Dobro pripremljena dokumentacija će vam uštedeti i vreme i novac.

Kada registrujete gazdinstvo, kopirajte dokumentaciju koju ste dostavljali jer će vam ista trebati i pri sertifikaciji (izvod iz katastra, mape parcela, izvod iz registra gazdinstava i slično)

Kako izabrati sertifikacionu kuću?

U Srbiji ne postoji veliki broj kontrolnih organizacija, svega sedam. Kada ulazite u organsku proizvodnju, vi ćete neizostavno kontaktirati i saradivati sa drugim organskim proizvođačima, pitati ih za savet ili mišljenje, te je možda i najbolje da izbor sertifikacione kuće bude po preporuci već sertifikovanih proizvođača koji imaju iskustva i sa procesom i sa samom kompanijom.

Od sertifikacione kuće dobijate ponudu koja uključuje i cenu sertifikacije.

Takođe, **cena sertifikacije se razlikuje**, pa i to može biti odlučujući faktor pri izboru.

Kako izgleda sam proces sertifikacije?

Procedura sertifikacije je veoma slična registraciji gazdinstva. Nakon što se odlučite za sertifikacionu kuću sa kojom želite da saradujete, podnosite im prijavu za uključivanje u organsku proizvodnju. Na osnovu te prijave, sertifikaciono telo sastavlja ugovor i vi dobijate evidencioni broj. U ugovoru se definišu pravila i obaveze ugovornih strana što uključuje jasno definisane uslove pod kojim ostvarujete pravo na dobijanje sertifikata i mere zaštite u slučaju neizvršenja ugovornih obaveza. Osim osnovnih podataka u prijavi, nabitnije je da precizno i jasno objasnite plan proizvodnje i da prijavite kulture ili životinje koje ćete gajiti.

Podaci koje navedete u prijavi moraju biti precizni i tačni jer su to podaci koje će kontrolna organizacija proveravati na terenu.

Kontrolor pravi plan izlazaka na osnovu podataka koje ste naveli, proveravajući sve podatke koje ste naveli u prijavi. Sertifikacione kuće su dužne da obave jednu kontrolu, međutim, po proceni rizika može doći i do vanrednih kontrola. Razlika između redovne i vanredne kontrole je u tome da pri vanrednoj kontroli nisu u obavezi da vam najave dolazak, već sami odlaze na njivu i vrše kontrolu.

Kada potpišete ugovor, vaša proizvodnja je zvanično u procesu konverzije.

Za jednogodišnje biljne vrste, period konverzije je najmanje dve godine pre setve, a za višegodišnje biljne vrste najmanje tri godine pre prve berbe.

U nekim situacijama se period konverzije može i smanjiti. Uput se šalje nadležnom ministarstvu koje može da odobri da se smanji period ukoliko parcele nisu bile tretirane najmanje prethodne tri godine ili kada parcele pripadaju područjima koji su pod merom zaštite.

Kako izgleda kontrola?

Osoba koja kontroliše gazdinstvo i proverava da li ispunjavate uslove nije osoba koja donosi odluku o tome da li ćete dobiti sertifikat.

Na teren prvo izlazi inspektor, koji će u skladu sa podacima koje ste naveli u prijavi, da obilazi vaše parcele i prerađivačke pogone, ukoliko ih posedujete. To znači da će da pregleda polja, opremu i alate koje koristite za proizvodnju, prostorije u kojim skladištite hranu, i slično da bi uporedio stanje vašeg gazdinstva sa propisanim standardima organske proizvodnje. Detaljno će kontrolisati i upotrebljena đubriva i mere kontrole i suzbijanja štetočina a može i da uzme uzorak zemljišta ili proizvoda ako oceni da je to potrebno kako bi sproveo detaljnu hemijsku analizu.

Izveštaj kontrolora procenjuje sertifikator, koji može biti jedna osoba ili komisija, i on ili komisija donosi odluku o statusu gazdinstva.

Nakon toga inspektor sastavlja izveštaj u kojem će da predloži mere korekcije, ukoliko su potrebne i da da sugestije i predlog o statusu proizvodnje.

Kada se utvrdi status organskog proizvođača, sertifikaciona kuća izdaje sertifikat i proizvođač stiče pravo na korišćenje nacionalnog znaka na etiketi proizvoda.

ŠTA JE PERIOD KONVERZIJE?

To je vreme koje je neophodno da se uspostavi sistem rukovođenja farmom po principima organske poljoprivrede, period razvijanja održivog ekosistema. Vreme prelaznog perioda ili perioda konverzije je propisano [Zakonom o organskoj poljoprivredi](#) i definisano regulativama Evropske Unije. U ovom periodu vi ste fokusirani na to da od zemljišta koje je možda bilo tretirano pesticidima i drugim hemikalijama, stvorite plodno zemljište.

Ako ste u periodu konverzije, koje su vaše obaveze?

Proizvođač koji je u periodu konverzije mora da primenjuje metode organske proizvodnje, vodi evidenciju o nabavci semena/sadnog materijala, o sredstvima koje koristi za ishranu bilja i zaštitu zemljišta (spisak tih sredstava je definisan [Pravilnikom o kontroli](#)), vremenu žetve, drugim rečima o svemu što je vezano za proizvodnju.

Bitno je da precizno vodite dokumentaciju i knjigu polja.

Što se tiče vaših obaveza prema sertifikacionoj kući, dužni ste da obavestavate kontrolnu organizaciju o proizvodnji u određenom roku koji je odredilo sertifikaciono telo. U ovom periodu vi imate pravo da prodajete proizvode, ali ste dužni da ih označite i naglasite da su u periodu konverzije.

Kada istekne period konverzije, vi stičete pravo na sertifikat i dobijate sertifikat ukoliko ovlašćena kontrolna organizacija proceni da ispunjavate sve uslove propisane zakonom, a u skladu sa metodama organske proizvodnje.

Zašto sertifikat predstavlja garanciju za kupca?

Sertifikat je dokument kojim se potvrđuje da se poljoprivredni proizvođač bavi proizvodnjom hrane koja je u skladu sa metodama organske poljoprivrede.

Ono što je proizvođač dužan da ispoštuje kada počne da se bavi organskom proizvodnjom jasno je istaknuto na tom dokumentu. Na sertifikatu se nalaze podaci o sertifikacionoj kući (broj, naziv, sedište i kod sertifikacione kuće), podaci o proizvođaču (naziv, adresa/sedište, delatnost koju obavlja, vrste organskih proizvoda koje proizvodi i procenjena količina na godinu dana). Tu je i datum kontrole, potom datum i mesto izdavanja i pečat ovlašćene organizacije i potpis ovlašćenog lica.

Sertifikatom se ostvaruje pravo da se proizvod obeleži nacionalnim znakom “organski proizvod” i da se koristi logotip sertifikacione kuće.

Sertifikat važi samo godinu dana i sledeće godine se sve ponavlja, ali tada se na sertifikatu ističe da je proizvođač u drugoj godini konverzije. U trećoj godini konačno dobijate organski sertifikovan proizvod.

Svako ko se bavi organskom poljoprivredom, dakle i otkupom, preradom, pakovanjem ili skladištenjem, a ne samo prodajom, može da dobije sertifikat.

Ovo je logo koji mora da nosi svaki organski proizvod i omogućava kupcima da ne dođu u zabludu oko toga koji proizvod je zaista organski.

Valentina Aleksić, dipl.ing. melioracija zemljišta i voda

Knjigovodstvo i računovodstvo na poljoprivrednom gazdinstvu

Vođenje knjigovodstva na poljoprivrednim gazdinstvima od izuzetne je važnosti i značaja. Retko mali broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava vodi evidenciju o troškovima koje ostvare u raznim proizvodnjama kojima se bave, kao i prohode koji ostvare, koji bi tačno mogli da daju sliku bilansa stanja i uspeha na gazdinstvu.

Proizvodne kalkulacije daju pravu sliku prihoda i ukupnog prihoda na gazdinstvu kao i ukupnih varijabilnih troškova na poljoprivrednim gazdinstvima, gde se preko izračunavanje njihove razlike vidi ostvarena bruto marža odnosno pozitivno ostvarena dobit.

Linije proizvodnje: stočarstvo, vođarstvo, ratarstvo, vinogradarstvo su specifične i trebalo bi da se za svaku liniju proizvodnje posebno vode prihodi i rashodi, kako bi se dobila prava slika ostvarenja dobiti na poljoprivrednom gazdinstvu. Međutim na gazdinstvima ima i drugih troškova i prihoda koji se i ne razgraničavaju, pa dolazi i do situacija da se i takvi troškovi i ne vode, kao i drugi ostvareni prihodi. Rad poljoprivrednih proizvođača se skoro nikada ne računa kao i njegova procena i udeo u troškovima.

Smatra se da rad na individualnom gazdinstvu netreba procenjivati jer ga ni sami poljoprivredni proizvođači ne procenjuju. Oni stvarno ne vrše procenu svog rada, ali itekako vode računa koliko će zaraditi na svom gazdinstvu, kada donosi odluku o tome koliko će svoj rad uložiti na sopstvenom gazdinstvu, a te količine zavise od vrste proizvodnje koju će ona imati, kao i koje će količine rada plasirati van svog gazdinstva.

Ukoliko se sastavlja kalkulacija na gazdinstvu, treba ceniti i uneti i troškove rada isto kao što se vode i unose na velikim poljoprivrednim gazdinstvima. Manja poljoprivredna gazdinstva drugačije procenjuju svoj rad. To se vidi iz situacije da se na manjim poljoprivrednim gazdinstvima proizvode i one kulture koje su manje rentabilnije. Obim rada, koji manji poljoprivredni proizvođači ulažu u svoje gazdinstvo kao i sopstvena procena rada zavise od raznih činilaca. Neki od činilaca imaju objektivni karakter (ne zavise od volje poljoprivrednih proizvođača i sitnih gazdinstava), dok neki činoci su čisto subjektivni i često su povezani sa porodicom. Poznavanjem ovih činilaca omogućava da se bolje razume organizacija sitnih poljoprivrednih gazdinstava.

Postojanje mogućnosti zaposlenja van gazdinstva kao i visina naknade na tržištu jedan je od objektivnih činilaca. Ukoliko članovi porodičnog gazdinstva mogu da biraju da li će više da rade na sopstvenom gazdinstvu ili van njega onda će oni rad na sopstvenom gazdinstvu proceniti po osnovu mogućnosti i visine zarade van svog gazdinstva. Ipak radiće i na sopstvenom gazdinstvu, možda po nekoj nižoj ceni rada. Ukoliko ne postoji mogućnost zapošljavanja van gazdinstva, onda su poljoprivredni proizvođači pomoću odgovarajuće strukture proizvodnje ostvaruju prihode.

Radom na sopstvenom gazdinstvu ostvaruje se dohodak na gazdinstvu koji je potreban. Kada se govori o ostvarenom dohotku na poljoprivrednom gazdinstvu, radi podmirivanja vlastitih potreba i potreba porodice, kao i količine rada koja se ulaže u proizvodnju, nisu čvrste kategorije. Zavise od broja članova

porodice, životnog standarda na koji je navikla porodica. Usko vezan sa potrebama je i dohodak, količina rada, koja zvisi od vrste i obima poljoprivredne proizvodnje (ako gazdinstvo nema dovoljno zemlje i nepostoji mogućnost zapošljavanja van gazdinstva ulagaće se veće količine rada i gajiti nitenzivne kulture i obrnuto). Pojačanim ulaganjem rada raste i osećaj težine rada, zamor i on se javlja kao ograničavajući faktor. Mala količina rada može da bude veliko zadovoljstvo, dok sa povećavanjem obima rada, sam rad postepeno postaje sve teži i teži i osećaj težine rada raste brže nego količina utrođenog rada. Sa povećavanjem ulaganja rada raste i dohodak, ali po privilu sporije od količine uloženog rada. Sa porastom dohotka dolazi i do smanjenja onih podmirenih potreba i momenat kada se osećaj težine rada izjednači sa intenzitetom nepodmirenih potreba je tačka ravnoteže što je i najbolji momenat za porodicu. Poseban značaj imaju i odnos između broja članova poljoprivrednog gazdinstva koji su sposobni za rad i broja potrošača na gazdinstvu.

Izračunavanje pokrića varijabilnih troškova za različite vrste proizvodnje može poslužiti kao podloga za ekonomsku analizu i planiranje poslovanja gazdinstva, radi dobijanja kvalitetnih proizvoda uz što je moguće niže troškove. Izrada kalkulacija na poljoprivrednim gazdinstvima, poljoprivrednim proizvođačima može i treba da posluži kao osnova za proveru sopstvene tehnologije i ostvarenih rezultata na bazi ekonomskih i tehnoloških pokazatelja proizvodnje.

Dragan Kolčić, dipl.ing.agroekonomije

Poštovani Poljoprivredni Proizvođači ,

Posetite internet stranicu www.agroponuda.com a u koliko Vi želite da ponudite svoj proizvod na prodaju obratite se nama . **Poljoprivredna Stručna i Savetodavna Služba „POLJOSERVIS“ d.o.o. Knjaževac sa sedištem u ulici Knjaza Miloša br. 75 , 19350 Knjaževac ili tel.019/730-888**

KONTAKTIRAJTE
SVOG SAVETODAVCA
I OBJAVITE PONUDU
VAŠIH PROIZVODA!

AGROPONUDA
BERZA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA SRBIJE

www.stips.minpolj.rs

Cene voća - zelene pijače u Srbiji za period 26.12.2016. – 01.01.2017. godine

Jedinica mere dš/kg	CENTRALNA SRBIJA										VOJVODINA					DOMBRAVNE CENE						
	Beograd Kalenic	Beograd Skadarlija	Čolak	Kragujevac	Kraljevo	Loznica	Naš	Pešter	Pešterevac	Šumadinevo	Vranje	Zaječar	Kikinda	Novi Sad	Pantelo	Sombor	S. Mitrovica	Subotica	Zrenjanin	SRBIA CENTRALNA SRBIJA	SRBIA VOJVODINA	
Banana (Banana)	140	110	120	110	130	120	100	120	120	120	120	120	130	130	100	160				120	120	130
Grafihut (Grapefruit)	150	130		150	120	150					150	150	140	150	120					150	150	150
Grožđe belo-ostalo (Grapes white-other)	300												200		120							
Grožđe crno-ostalo (Grapes black-other)	300												250		120							
Jabučka-Ajdarid (Apples- Mared)	60	50	50	50	50	50	60	70	45	40	50	50	70	60	60					60	50	60
Jabučka Z. delična (Apple G.delicious)	70	60	50				60	180	40	40	50	50	40	70	80					40	60	60
Jabučka G.Smit (Apple G.Smith)	80	60				50	60			40	60	60	40	60	60					60	60	80
Jabučka ostala (Apples-other)	80	60			60		40	40	35	35	60	35	60	60	60					60	60	60
Kivi (Kiwi)	200	160	150		180	120	120		100				100	150	140					150	150	150
Kruška (Pear)	200	150			150	120		200	120				120	150						150	200	200
Limun (Lemon)	150	120	150	130	150	120	120	150	120	120	130	130	130	150	120	160				120	120	120
Mandarina (Tangerine)	150	130		100	150	80	120	140	110	100	120	120	110	150	90					150	150	150
Nar (Pomegranate)	220	170	150			180	150	200					220	220	180					220	150	220
Orah (Walnut)	900	900	700		900	800	800	650	700	900	800	800	900	800	1000	800				900	900	800
Pomerandža (Orange)	150	120	100		110	60	120	100	70	100	140	140	90	130	100					100	100	100

Cene povrća - zelene pijače u Srbiji za period 26.12.2016. – 01.01.2017. godine

Jedinična mere din/kg	CENTRALNA SRBIJA										VOJVODINA						DOMINANTNE CENE						
	Beograd Kalenic	Beograd Skadrlja	Čolak	Kragujevac	Kraljevo	Loznica	Nis	Pirot	Požarevac	Smederevo	Vranje	Zajecar	Kikinda	Novi Sad	Parkevo	Sombor	S.Mitrovica	Subotica	Zrenjanin	SRBIJA	CENTRALNA SRBIJA	VOJVODINA	
Brokoli (Broccoli)	300	300	250			200		250	200					280	200					200	200		
Karfiol (Cauliflower)	200	250	100	100	200	100		200	160				130	200	120	100				200			
Krastač-salati (Cucumber for salad)	200	200			180	100		180	170	150				200	120					200	200		
Krompir (Potato)	80	60	30	40	40	40		40	40	50	40	40	25	60	50	40				40	40		
Kupus (Cabbage)	40	40	20	25	40	15		25	30	25	25	25	25	40	20	40				25	25	40	
Luk beli (Garlic)	700	600	500	470		600		400	450	360	600	500	500	700	700					700	600	700	
Luk-crni (Onion)	80	60	60	35	60	50		40	40	50	40		50	50	60	50				50	60	50	
Paprika-babura (Pepper-babura)	250	300				300		300					300	250	150					300	300		
Paprika-ostala (Pepper-other)	250	300	140			300														300	300		
Paradajz (Tomato)	180	180			150	100		200	160	100			110	160	100					100	180		
Pasulj-beli (Beans white)	380	300	200		300	200		300	250	250	220	250	300		300					300	300	300	
Pražluk (Leek)	80	100	60		80	80		100	100	150	100		130	100	100					100	100	100	
Španać (Spinach)	200	200				250		200	250	150			200	200	150					200	200	200	
Štikice (Zucchini)	200	200	200		200	200		180	170	150				200	140					200	200		
Zelena salata-komad (Lettuce-piece)	70	60	40			20		40	40	30	30	40	35	60	60					40	40	60	
Šargarepa (Carrot)	80	60	50		60	50		50	50	50	50	50	50	70	100	50				50	50	50	

**Cene voća i povrća - kvantitativne pijace u Srbiji
za period 26.12.2016. - 01.01.2017. godine**

<i>Jedinica mere din/kg</i>	Centralna Srbija			Vojvodina	
	<i>Beograd</i>	<i>Kraljevo</i>	<i>Niš</i>	<i>Novi Sad</i>	<i>Subotica</i>
Banana (Banana)	95	95			
Grajpfrut (Grapefruit)	100	110			
Grožđe belo-ostalo (Grapes white-other)	80				
Grožđe crno-ostalo (Grapes black-other)	215				
Jabuka-Ajdared (Apples-Idared)	35				
Jabuka Z. delišas (Apple G.delicious)	40				
Jabuka G.Smit (Apple G.Smith)	45				
Jabuka ostala (Apples-other)	55	40			
Kivi (Kiwi)	120	110			
Kruška (Pear)	100	100			
Limun (Lemon)	90	100			
Mandarina (Tangerine)	90	95			
Nar (Pomegranate)	150				
Orah (Walnut)	800				
Pomorandža (Orange)	75	60			

<i>Jedinica mere din/kg</i>	Centralna Srbija			Vojvodina	
	<i>Beograd</i>	<i>Kraljevo</i>	<i>Niš</i>	<i>Novi Sad</i>	<i>Subotica</i>
Brokoli (Broccoli)	180				
Karfiol (Cauliflower)	100	100			
Krastavac-saladni (Cucumber for salad)	150	140			
Krompir (Potato)	25	30			
Kupus (Cabbage)	15	20			
Luk beli (Garlic)	500				
Luk-crni (Onion)	20	30			
Paprika-babura (Pepper-babura)	185				
Paprika-ostala (Pepper-other)	200				
Paradajz (Tomato)	95	125			
Pasulj-beli (Beans white)	190	250			
Praziluk (Leek)	50	50			
Spanać (Spinach)	200				
Tikvice (Zucchini)	200	150			
Zelena salata-komad (Lettuce-piece)	44				
Šargarepa (Carrot)	30	30			

Cene žitarica i stočne hrane u Srbiji za period 26.12.2016.- 01.01.2017. godine

Proizvod	Jed.Mere	Mesto prodaje	Centralna Srbija										Vojvodina							
			Beograd	Čačak	Kragujevac	Kraljevo	Lopnica	Niš	Pirot	Požarevac	Smederevo	Vranje	Zaječar	Novi Sad	Pancevo	Bombor	S.Mitrovica	Subotica	Zrenjanin	
Kukuruz (obrnusjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Gasinsvo					18								17	16.5				
Kukuruz (obrnusjen, veštački sušen)	džak 50kg	Gasinsvo														16.5				
Lucerka (seno u balama)	bala 12-25kg	Gasinsvo	18				18	20	15	16								18		
Pšenica	džak 50kg	Gasinsvo					20			20						20	16.5			
Sojino zrno	džak 50kg	Gasinsvo					40										42			
Stočni ječam	džak 50kg	Gasinsvo					22			17						24	17.7			
Stočni ječam	rinfuz	Gasinsvo															17.5			
Suncokret (zrno)	rinfuz	Gasinsvo								45							35			
Kukuruz (obrnusjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Maloprodaja			22					24										
Kukuruz (obrnusjen, veštački sušen)	džak 50kg	Maloprodaja					18													
Lucerka (seno u balama)	bala 12-25kg	Maloprodaja																		15.5
Lucerino brašno (min 15% proteina)	džak 25kg	Maloprodaja	50																	18
Pšenica	džak 50kg	Maloprodaja			21		20													
Sojina sočma (44% proteina)	džak 33kg	Maloprodaja	66	78	64	60	65	69	65											48
Stočno brašno	džak 33kg	Maloprodaja			23		18		18	25										19
Suncokretova sočma (33% proteina)	džak 33kg	Maloprodaja	36	45	36	27	35	39	45											43
Kukuruz (obrnusjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Pijaca	18	22		23	16		21	23										19
Lucerka (seno u balama)	bala 12-25kg	Pijaca					18		15	16										16
Pšenica	džak 50kg	Pijaca	20	24		22	20		22	22										20
Sojino zrno	džak 50kg	Pijaca					40													42
Stočni ječam	džak 50kg	Pijaca	20	25		23	22													22
Stočno brašno	džak 33kg	Pijaca	16				16			20	20									17.7
Kukuruz (obrnusjen, prirodno sušen)	rinfuz	Silos																		15
Pšenica (novi rod)	rinfuz	Silos	19.4																	
Sojino zrno	džak 50kg	Silos																		44
Stočno brašno	džak 33kg	Silos					16													

